

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. Waagmeester / Lisse

Het Evangelie een aanstoot

*Al de tollenaars nu en de zondaars
plachten tot Hem te komen om
naar Hem te horen.*

*En de Farizeeën en de schriftgeleerden
morden en spraken: Deze ontvangt
zondaars en eet met hen. Luk. 15:1, 2.*

We kennen allemaal dit hoofdstuk uit onze bijbel wel, want die drie gelijkenissen zijn ons van jongs af vertrouwd: verloren schaaap, verloren penning, verloren zoon.

Maar bij de uitlegging van gelijkenissen zijn er veel ongelukken gebeurd. Vaak waren de uitleggers niet tevreden, voordat ze van iedere bijzonderheid de geestelijke betekenis meenden te hebben gevonden. De hoorders van de preken zeiden dan wel 's: sjonge jonge, die weet er wat uit te halen, terwijl ze beter konden zeggen: nou nou, die durft er wat in te leggen.

't Waren namelijk vaak eerder staaltjes van hersenacrobatiek dan proeven van gezonde Schriftuitleg.

Eerbiedig omgaan met de bijbel is allereerst: lezen wat er staat. En de Here Jezus heeft ons precies gezegd, waar het in de drie gelijkenissen van Lukas 15 om gaat. Want de aanleiding tot het uitspreken ervan vinden we in de eerste twee verzen van het hoofdstuk.

Hier staat iets, wat niet 's een keer gebeurde, maar wat je telkens weer zag. Dat zegt de werkwoordsvorm, die hier wordt gebruikt. Al de tollenaars en de zondaars naderden almaar tot Hem om Hem te horen. En de Farizeeën en schriftgeleerden morden aanhoudend. (Vertaling van Greijdanus, K.V.)

Hoe is het mogelijk, zeggen we misschien. Laten we dat niet te gauw zeggen.

Tollenaars — die hebben we wel een beetje geïdealiseerd. En Farizeeën, praat me er niet van, die schijnheilige lui.

Drie hoofdstukken verder staat de gelijkenis van de Farizeeër en de tollenaar. Nu, wij vinden geen woorden te erg om die Farizeeër te tekenen. Wat een huichelaars waren dat. En zo houden we ze ver uit onze buurt. Maar de tollenaar, dat is 'm. Daar willen we wel naast staan. Want die „tollenaars-gestalte“, daar komt het toch maar op aan.

Maar wij, van de generatie, die de tweede wereldoorlog bewust hebben meegemaakt — gingen wij gemakkelijk om met collaborateurs

of hielden we die liefst maar een beetje op een afstand? Tollenaars waren niet zulke lieve jongens. 't Waren volksgenoten, die zich in dienst van de Romeinen hadden gesteld en dat legde hun geen windeieren. Zacheüs sprak ervan, dat hij mensen wel 's iets had afgeperst (Luk. 19 : 8) en de tollenaars, die bij Johannes de Doper kwamen, kregen te horen: Vordert niet meer dan u voorgeschreven is (Lukas 3:13). Daar hadden ze blijkbaar een handje van. Bovendien kwamen ze door hun beroep veel met heidenen in aanraking en daardoor werden ze verontreinigd. Ze stonden dan ook met de heidenen op één lijn: buiten de Israëlitische volksgemeenschap. (Vergelijk het woord van Jezus, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar, Matth. 18 : 17).

Net als de tweede groep, die hier wordt genoemd: de zondaars. Die werden dan ook dikwijls in één adem genoemd met de tollenaars. Onze Heer werd genoemd een vriend van tollenaars en zondaars, Matth. 11 : 19, en de Farizeeën vroegen aan Jezus' discipelen: Waarom eet uw meester met de tollenaars en zondaars? Matth. 9 : 11.

Al de tollenaars en de zondaars plachten tot Jezus te komen. Dat betekent niet, dat ze allen kwamen, hoofd voor hoofd, maar ze kwamen toch in groten getale. En ze kwamen om naar Jezus te horen.

De Here Jezus zei eens tegen de Joden: Ik zeg u, gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt en verzadigd zijt. (Joh. 6 : 26). Welnu, deze tollenaars en zondaars kwamen niet, omdat Jezus zorgde voor brood of omdat Hij hun zieken genas, maar ze kwamen om naar Jezus te horen. Het ging hun om Zijn wóórd. Dat woord trok hen.

Bepaald niet, omdat Jezus ze naar de mond praatte. Hij wees hun zonden wel aan en riep ze tot bekering. Maar er was in Zijn woorden iets, dat hen aangreep en waar ze niet los van konden komen. Ze vonden bij de Heer iets, wat ze nog nooit gevonden hadden bij de Farizeeën en schriftgeleerden. Ze hoorden in Zijn woorden Zijn liefde jegens hen en ze werden getrokken door Zijn echte heiligheid. Want zo is dat: mensen buiten de kerk voelen soms heel scherp het verschil aan tussen echte vroomheid en schijnvroomheid; tussen praat-christendom en daad-christendom.

Jezus was anders dan de leiders van het volk. Zijn ogen waren niet hard. Hij meed hen niet. Hij keek niet op hen neer. Hij had een boodschap van heil en verlossing. Als ze Jezus uitnodigden om bij hen te eten, dan ging Hij bij ze aan tafel zitten. Zoals bij Levi, toen die geroepen was Jezus te volgen. Levi richtte toen een grote maaltijd voor Jezus aan in zijn huis en er was een grote menigte tollenaars en anderen, die met hen aan tafel waren. (Luk. 5 : 29). De Here Jezus zei dan niet: Wat moet Ik bij zulk volk? Maar Hij kwam er graag, want Hij vond het heerlijk het afgedwaalde terug te halen en het verlorene te zoeken, zoals

de profetie van Ezechiël over de goede Herder spreekt. (34 : 16).

Juist dáárover morden de Farizeeën en de schriftgeleerden. Een echte, vrome rabbi zoekt zulke mensen niet. Wat zeiden ze ook al weer, toen Zacheüs Jezus met blijdschap in zijn huis ontving? Toen zij het zagen, morden zij allen en zeiden: Hij is bij een zondig man binnengegaan om zijn intrek te nemen. (Luk. 19 : 7). Hier ook: ze morden en spraken: Deze — echt minachtend, wij zouden zeggen: die vent — ontvangt zondaars en eet met hen. Hij is blij, dat ze komen. Hij heet ze welkom. Nog erger: Hij gaat met ze eten. Dat was een bijzondere grief, die ze tegen Jezus hadden, want meer nog dan bij ons was in het oosten het samen eten een teken van bijzondere gemeenschap. Waarom eet uw meester met de tollenaars en zondaars? Dat was het summum van slechtheid: tafelgemeenschap met zulk gespuis.

Dát was de aanleiding voor Jezus om die drie gelijkenissen uit te spreken. Hij wilde hen door die gelijkenissen leren, dat het toch eigenlijk heel gewoon was, wat Hij deed.

Welke herder gaat er nu niet achter een verloren schaaap aan?

Welke vrouw, die één van haar tien schellingen kwijtgeraakt is, gaat niet op zoek net zo lang tot ze hem vindt?

Welke vader is er niet blij, als een zoon, die het contact heeft verbroken, weer terug komt?

Waarom morden ze dan, als tollenaars en zondaars tot Jezus kwamen om Hem te horen? Omdat ze godsdienstige mensen waren, die de mensen beoordeelden naar de vraag, of ze leefden naar hun wetten. Dat waren de rechtvaardigen. En de anderen waren zondaars, aan wie geen zelf te strijken was.

Maar het evangelie leert: Allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid van God, en worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus. (Rom. 3 : 23, 24).

Dat evangelie is vandaag nog een aanstoot voor de mens. Ook voor kerkse en godsdienstige mensen van links en van rechts.

Zalig is hij, die aan dat evangelie geen aanstoot neemt!

IN DIT NUMMER

- 357 Ds J. Waagmeester, Het Evangelie een aanstoot
- 358 Drs W. G. Rietkerk, Wij zonder buidel uitgezonden (2)
- 359 Dr H. M. Mulder, Naar een eenheid waar je stil van wordt (slot)
- 360 D. W. L. Milo, De geloofwaardigheid van overlevering
- 362 P. C. van Wijk, Terloops...

W. G. Rietkerk / Utrecht

Wij, zonder buidel uitgezonden - 2

Welke visie hebben wij op de gemeente? Wat leert de bijbel ons over het volk van God na de komst van Christus?

Vorige week heb ik vanuit de bijbel laten zien dat H. M. van Randwijk precies de kern raakte toen hij de gemeente omschreef met de zinnen:

Wij, zonder geld op reis gegaan,
en zonder buidel uitgezonden,
om te genezen waar wij konden
te zegenen waar andren slaan.

Wie nader toeziet merkt op dat Van Randwijk hier citeert uit de Evangelieën nl. Matth. 10 : 7-10 en Lucas 10 : 3-6. Daar gaat het over de uitzending van eerst de twaalf en daarna de zeventig. Het getal twaalf is zeker ontleend aan de 12 stammen van het oude Israël en het getal zeventig is ontleend aan de zeventig oudsten die Mozes moesten bijstaan in het leiden van het volk (Numeri 11). Vooral de geschiedenis van Numeri 11 laat zien dat de afzondering van een deel uit het geheel tijdelijk was. Als twee mannen van de zeventig midden in het kamp profeteren en Jozua daartegen protesteert, dan zegt Mozes met een diepe zucht:

Och, ware het gehele volk des Heren profeten, doordat de Here Zijn Geest op hen gawe (15 : 29). Dat oude verlangen van Mozes is in het Nieuwe Testament op de Pinksterdag vervuld: daar is aan de gehele gemeente de Heilige Geest gegeven. De twaalf en de zeventig gaan typologisch vooraf aan de zending van de gehele gemeente als lichaam van Christus onder de volkeren.

Daar spreken de apostelen de gemeente ook op aan: Paulus in de Philippenzenbrief bijv. door de hele gemeente te vergelijken met een lichtende ster die schijnt in een ont-aard en verkeerd geslacht en het Woord des leven vasthoudt (2 : 15, 16) vgl. 1 : 27 vgl. Efeze 3 : 10. Petrus, in de eerste brief als hij schrijft: „Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk Gode ten eigendom om de grote daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht (2 : 9). Johannes in zijn eerste brief als hij spreekt over de overwinningstocht van het Evangelie en die overwinning geheel verbindt niet aan het „bijzondere” ambt maar aan het getuigenis van iedere gelovige (5 : 5).

Toch is het opvallend, zegt ds Moggré in zijn reeds aangehaalde artikelen dat het N.T. nergens met evenzoveel woorden de gemeenteleden oproept tot opzettelijke evangelisatie, maar dat alle nadruk in Paulus brieven valt op de levensheiliging.

Dat is wel opvallend, maar zoiets tref je wel vaker aan in het N.T. Zo vind je in het N.T. nergens ook maar één expliciet gebod dat een

man moet trouwen. Toch wordt er veel over het huwelijk geschreven nl. hoe je in het huwelijk moet handelen (bijv. Ef. 5). Toch zal niemand de conclusie trekken dat een man of een vrouw niet mogen trouwen omdat ieder direct gebod voor individuele gemeenteleden op dit vlak ontbreekt. Paulus gaat ervan uit dat mannen en vrouwen als direct uitvloeisel van de scheppingsordening met elkaar trouwen en besteedt er alleen aandacht aan dat zij dan ook op de goede wijze met elkaar getrouwd moeten zijn. Precies zo gaan de apostelen ervan uit dat alle gemeenten van Christus het licht van hte evangelie bewust uitdragen. Dat heb ik in het vorige artikel voldoende aangetoond. Alleen wel besteden zij er in hun brieven alle aandacht aan dat dit op de goede wijze gebeurt nl. vóór alles door een heilige levenswandel, door barmhartigheid, liefde, geduld enz. enz. Alle vermaan tot levensheiliging staat in dit missionaire licht (zie bijv. 1 Petrus 3 : 1).

Ik zou daarom uit het N.T. nooit willen afleiden dat opzettelijke evangelisatie verkeerd is, maar dat alle opzettelijke methoden, die niet recht doen aan al deze Paulinische geboden tot levensheiliging en die worden losgemaakt van de eerste opdracht de naaste lief te hebben verkeerd zijn. Christus deelt Zich aan de ander mee via niet alleen onze woorden, vooral onze daden. Het opzettelijk wegen zoeken om het evangelie uit te dragen is niet verkeerd — als het gedaan wordt in een biddend opzien tot God en met inachtneming van het bovengenoemde.

Waarom zou opzettelijk zending bedreiven wel goed zijn en opzettelijk evangeliseren niet? Er is nog nooit zending bedreven of men heeft nagedacht over methoden en manieren, soms zelfs gesproken over een strategie. Fout wordt dit pas als men hierbij verkeerde methoden volgt — of als men vleselijk te werk gaat. Maar het opzettelijke karakter van zendingswerk of van evangelisatie-werk is op zich niet te veroordelen. Trouwens in onze moderne wereld lopen zendingswerk en evangelisatie-werk door elkaar. Er zijn kerken in de Nieuwe wereld en in de derde wereld die naar Europa zendelingen sturen en er zijn zende-

lingen vanuit Europa die in de derde wereld eigenlijk evangelisatie-werk doen.

En zelfs als dit eens gebeurt met methoden die wij niet zouden volgen of die mij niet liggen, het bijbels criterium waarnaar wij de waarde van dat werk moeten beoordelen ligt niet in de methode — zelfs niet in de motieven, maar in de inhoud. Als het Christus is die verkondigd wordt, dan zullen wij toch Paulus moeten navolgen in zijn Philippenzenbrief die hij schreef met het oog op sommigen die Christus verkondigden uit haat en nijd (letterlijk zó) „en toch verblijd ik mij, want in elk geval, hetzij met een bij-oogmerk, hetzij in oprechtheid wordt Christus verkondigd en daarin verblijd ik mij.”

Zo is het voor het N.T. een uitgangspunt dat nu de gehele gemeente 'gezondene' is: Gemeente van God onderweg, of zoals je vandaag ook veel leest: Exodus-gemeente.

Oecumenische beweging

Dit inzicht in het karakter van de gemeente is namelijk ook veel wijder dan in onze kring na de oorlog doorgebroken en benadrukt. Meestal heeft dit in bredere oecumenische kringen geleid tot een nadruk op sociale bewogenheid en inzet voor recht en gerechtigheid in de wereld. Zo moeten wij vandaag: zegenen waar anderen slaan en genezen waar wij kunnen. De kritiek vanuit de Evangelische wereld mag nooit gericht worden tegen deze bewogenheid of tegen de bijbelse visie die daaraan ten grondslag ligt, ze richt zich uitsluitend tegen de eenzijdige manier waarop aan deze roeping inhoud wordt gegeven. Zo heeft John Stott al jaren geleden als waarnemer in de kring van de Wereldraad van Kerken gezegd: you hear the cry of the poor, but you do not hear the cry of the lost...? U hebt een oor voor de noodroep van de armen, maar hoort u ook de noodroep van hen die zonder Christus verloren gaan? Ook moet er kritiek zijn als woord en daad uiteengerukt worden en men aan de roeping van de kerk alleen inhoud geeft door middel van sociale actie. Overal waar er een open deur is moet ook expliciet het evangelie gebracht worden. Woord en daad horen samen te gaan. Tenslotte is er terecht kritiek op de invulling van deze roeping in oecumenische kring doordat de sociale actie vaak eenzijdig zich verbonden heeft met links-marxistische bewegingen. Maar wat geen kritiek mag onder vinden is de visie op de gemeente van Christus, als een gezondene, die haar licht moet laten schijnen in de wereld.

Ontwaking

Op dit punt nu hebben ook „onze” kerken in de laatste tien jaren een ontwikkeling doorgemaakt ten goede. Ik zou hier gerust van een ont-

waking willen spreken, hoewel het gevaar bestaat dat dit het oog afleidt naar ons-zelf. Er is geen enkele reden om daarover hoog op te geven. Toch is het goed en belangrijk deze dingen eens te noemen, om de in het vorige artikel aangeduide minderwaardigheidsgevoelens tegen te gaan en ook om deze ontwikkeling zo mogelijk te bevorderen. Zolang wij vrijgemaakt waren, waren onze gemeenten op enkele uitzonderingen na in het algemeen erg gesloten, vaak geheel opgezogen door binnenkerkelijke twisten. Daarin is sinds de breuk met de binnenverbanders een geleidelijke verandering gekomen. Ik wijs op de groei van allerlei opzettelijk evangelisatie-werk. Ik gebruik hier het woord opzettelijk omdat ik na de artikelen van ds Moggré dit woord uit de besmette kleur zou willen wegnemen. Er wordt in veel van onze gemeenten veel aandacht en tijd gegeven aan opzettelijk evangelisatie-werk. Ik noem nu bijv. het Kinderwerk Timotheüs. Er zijn in veel gemeenten kinderclubs en vakantie-bijbelscholen. Ik werd vorig jaar uitgenodigd om twee keer een regionale startdag voor dit kinderwerk te openen in Amersfoort. Daar waren twee keer op twee na volgende zaterdag 800 vrouwen bijeen die dit kinderwerk opzetten. Ik was en ben er zeer van onder de indruk. Hier zijn geen speciale geroepen aan het werk, zoals Mozes of Paulus, maar gewone leden van de gemeente die met hun gaven zich inzetten om de roeping die aan de hele gemeente gegeven is inhoud te geven.

Natuurlijk wordt hier nagedacht over methoden. Voorzover ik heb kunnen zien worden die methoden door de kinderen zeer gewaardeerd. Er is ook niets verkeerd aan om bewust over methoden na te denken, als het maar methoden zijn die de liefde tot uitdrukking brengen jegens de mensen — of kleine mensen die wij willen bereiken.

Alles wat naar manipulatie of iets dergelijks riekt moet hier worden vermeden. Wat ik in het kinderwerk Timotheüs zie is een werk dat de kinderen zelf — van buiten de gemeente — fantastisch vinden — en wat binnen de gemeente gedaan wordt met een vreugde die aanstekelijk werkt. Wie mee wil doen die moet om informatie vragen aan mevrouw Godschalk in Eindhoven.

Zo ken ik een gemeente vanwaaruit een viertal teams al enkele jaren werkt op een camping in Voorthuizen. Ook daar wordt 's morgens een kinderbijbelvertelling gegeven door „gewone” gemeenteleden: jongeren van rond de twintig, die het soms best moeilijk vinden. Het werk richt zich op kinderen uit de binnenstad van Amsterdam, van wie velen nog nooit iets van de bijbel gehoord hebben. Er zijn avondsluitingen, waar ook „teeners” komen. Er is een intens vakantie-programma opgezet; er zijn vier teams van jongeren bij betrokken van ieder ongeveer acht leden. Het is bewust evangelisatie-werk. De camping-

bewoners dragen het team een bijzonder goed hart toe en ook de buiten-kerkelijken hebben de hoop uitgesproken, dat zij volgend jaar weer terug komen.

Nog een voorbeeld: in de sociale woningnood is er in sommige stadsgemeenten in ons midden studentenhuusvestings-werk opgezet, mede ook met de bedoeling om in een woongemeenschap van christenen ook niet-christenen onderdak te geven. Daar hebben ook verschillenden van buiten de gemeente gebruik. Naast dit kinderwerk Timotheüs is er ook in sommige gemeenten sprake van camping-evangelisatie-werk, van gemaakt en er zijn er die daar tot geloof kwamen.

Tenslotte noem ik nog de betrokkenheid van vele leden van onze gemeente bij het werk van Youth for Christ, of bij hte werk van het Instituut voor Evangelisatie of bij het werk van l'Abri.

Zeker zullen vele lezers mij nog wel van meer van deze activiteiten kunnen vertellen. Mijn punt is: ik zou dit graag willen bemoedigen. Natuurlijk: het moet gerust tegen een stootje kritiek kunnen. Maar dan wel kritiek met de grondtoon van Philippenzen 1: de blijde erkenning dat het evangelie wordt uitgedragen.

Ik heb mij in dit artikel vanuit de algemene roeping van de gemeente wat eenzijdig gericht op het bewuste evangelisatie-werk. Dat heeft een reden. Ik zou daarmee niet de indruk willen wekken alsof de algemene roeping van de gemeente om hte licht van het Evangelie te laten schijnen in de wereld alléén in bewust evangelisatie-werk inhoud zou moeten krijgen. Zeker niet. Die roeping moet ook inhoud krijgen in een bewogen inzet voor gerechtigheid in de wereld. Dat heeft alles te maken met de armen, en de gediscrimineerden en de onderdrukten — ver weg en dicht bij.

Het moet ook uitkomen in een persoonlijk leven, waar iets van die bewogenheid en echt betrokkenheid op onze medemens uitstraalt.

In feite behoren woord en daad hand in hand te gaan.

De reden waarom ik dit wat heb toegespitst op bewust evangelisatie-werk was gelegen in de artikelen van ds Moggré. Ik heb hem mijn vorig artikel toegestuurd. Hij is echter ziek en niet in staat nu daarop te reageren. Daarom heb ik dit artikel ook in een algemene vorm gesteld. In die algemene vorm gesteld mag de inhoud worden samengevat met de eerste drie stellingen die Youth for Christ vorig jaar op 31 oktober op vele kerkdeuren nagelde:

- I. Een kerk die niet werft, loopt kans dat zij sterft.
- II. Het best nieuws wordt vaak het slechtst gebracht.
- III. Evangeliseren is nooit goedkoop.
Het gaat om zelfverloochening, naast de ander staan, zoals Christus dat ons heeft voorgedaan.

H. M. Mulder / Kampen

Naar een eenheid waar je stil van wordt

(slot)

Schriftstudie over Johannes 17

De eenheid van de gelovigen door de Geest (22 - einde)

Wanneer Jezus in vs. 22 spreekt over zijn heerlijkheid: „En de heerlijkheid, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven”, denkt men veelal aan de heerlijkheid waarom Jezus gebeden heeft (1 en 5) en waarover Hij ook spreekt als Hem door de Vader gegeven in vs. 24. Maar het lijkt me niet waarschijnlijk, dat Jezus hier bedoelt de heerlijkheid, die Hij als loon op het Middelaarswerk ontvangt (zo prof. Grosheide o.a.), maar de heerlijkheid die Hij ontving met het oog op zijn Middelaarswerk, zoals dr Bouma in de Korte Verklaring wil, waarbij hij verwijst naar 1 : 14 en 2 : 11. En verder denkt Bouma dan aan 2 Kor. 3 : 18. Ik zou allereerst willen denken aan de nederdaling van de Geest op Jezus bij zijn doop. Die doop zelf wordt door Johannes niet beschreven, wel in de drie andere Evangelien. Maar op 2 plaatsen lezen we in ons Evangelie van het getuigenis dat Johannes de Doper geeft omtrent deze nederdaling van de Geest op Jezus. En die geven een belangrijke aanwijzing.

In 1 : 33, 34 lezen we dat God tegen deze Johannes had gezegd: „Op wie gij de Geest ziet nederdalen en op Hem blijven, deze is het, die met de heilige Geest doopt. En” — zo vervolgt Johannes dan: „ik heb gezien en getuigd, dat deze de Zoon van God is”. Dit getuigenis werkt Johannes de Doper verder uit, wanneer zijn eigen discipelen hem er op wijzen, dat Jezus doopt „en allen gaan tot Hem” (3 : 26). Hij antwoordt dan in termen die geheel doen denken aan het begin van Jezus' gebed (17 : 2), waar het gaat over de macht, de bevoegdheid die de Vader aan de Zoon heeft gegeven om eeuwig leven te schenken. We zouden ook kunnen zeggen, over de heerlijkheid die de Vader aan de Zoon ter volbrenging van zijn werk heeft geschonken. Het antwoord luidt nl.: „Wie God gezonden heeft, die spreekt de woorden Gods, want Hij geeft de Geest niet met mate. De Vader heeft de Zoon lief en heeft Hem alles in handen gegeven. Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven” (3 : 34, 35).

Zo toegerust door God is Jezus in de wereld gezonden. Nu worden de discipelen, evenzo toegerust, door Jezus in de wereld gezonden, zoals we in vs. 18 lezen. En zoals daar staat: „Ik heb gezonden”, zo hier: „de heerlijkheid ... heb Ik hun gegeven”.

Misschien is u nog niet overtuigd, dat met „heerlijkheid” hier de gave van de Geest wordt bedoeld. Dan heb ik een aardig argument. Prof. Grosheide, die in vs. 22 denkt aan de heerlijkheid, die Christus ontvangt na volbrengen van zijn werk (zie boven), merkt bij 3 : 35 op, dat Johannes hier predikt de heerlijkheid van het vleesgeworden Woord en dat hij dit doet „in zeer nauwe aansluiting aan hetgeen hij bij Jezus' doop had gehoord en gezien”. Een onverdacht getuige, dat ik niet aan inlegkunde heb gedaan bij mijn verklaring van 3 : 35.

Maar er is meer. Er volgt weer drie keer 'opdat'

(vervolg op pag. 360 - onderaan)

Vaderlandse kerk

In verband met wat er zo voortvalt de laatste tijd rond het „samen op weg” van de Herv. Kerk en de Geref. Kerken

kwam ik de term vaderlandse kerk weer eens tegen. Vooral aan de rechterkant van de Hervormde kerk, bij de Geref. Bond, is de uitdrukking geliefd. Het is een merkwaardige term. Ik weet wat ermee bedoeld wordt. Men bedoelt ermee de Nederlands Hervormde Kerk zoals die nu reilt en zeilt en die stamt uit de tijd van de worsteling van ons land tegen Spanje. Toch is het geen zuivere term. De hervormde of gereformeerde kerk is nooit de vaderlandse kerk geweest in Brabant en Limburg. Daar is heel duidelijk de Rooms-Katholieke kerk de vaderlandse kerk.

Als men de Hervormde Kerk zo graag wil benoemen naar iets nationaals zou het beter zijn te spreken van de „Hollandse Kerk”. Want ook in andere delen van ons land buiten Holland is er soms nauwelijks reden om juist de Hervormde Kerk tot nationale kerk te

pastorale notities

door
H. AMELINK

bestempelen. Tenzij men zou zeggen de minderheden of de meerderheden in ons land die niet Hervormd zijn tellen niet mee als het gaat om het echte vaderland. En dat zal wel niet de bedoeling zijn van hen die de uitdrukking „vaderlandse kerk” zo graag gebruiken. De Hervormde Kerk is zeker een poos lang vrijwel staatskerk geweest. Dat is waar. Maar het is wel duidelijk dat we daarop nu niet zo trots hoeven te zijn. Dat was in vele opzichten een rare vertoning. Vaak ook onrechtvaardig. Hoe zeer ik dankbaar ben voor de synode van Dordrecht 1618-1619, dat daarna de overheid de Remonstrantse predikanten het land uitjoeg is toch meer iets om over te schamen dan om er trots op te zijn. En de Vaderlandse Kerk heeft in de jaren van de Afscheiding meer als nationale tyran gefungeerd dan als kerk van onze Here

Jezus Christus.

Er zit vaak de gedachte achter dat er een soort eenheid moet zijn tussen God, kerk en volk. Dr G. J. D. Aalders noemt het in zijn boek over keizer Constantijn terecht „De grote vergissing”. Constantijn maakte praktisch de kerk tot staatskerk en bracht daarmee staat en kerk in gevaar.

We hebben in de Bijbel ook geen belofte van kerken, die hecht verbonden zullen zijn met de volken waaronder ze leven. Integendeel. We worden door het Evangelie gemaakt tot vreemdelingen en bijwoners, ook als we leven in ons eigen vaderland en Gods grote daden horen verkondigen in onze eigen moedertaal.

De uitdrukking „vaderlandse kerk” moet ook wel eens dienst doen als een onderdeel van de argumentatie waarom men zich nooit zou mogen afscheiden van de kerk die er geplant is. Maar als dát waar is, dan zou in Brabant en Limburg nooit iemand zich van de vaderlandse kerk daar, Rome, mogen losmaken. En de Confessio Belgica leert terecht iets heel anders.

D. W. L. Milo / Dalmally

DE GELOOFWAARDIGHEID VAN OVERLEVERING

We zijn, bij het bezien van historie, dikwijls afhankelijk van overlevering. En soms bekruipt ons het gevoel, alsof het verhaal bij elke hervertelling min of meer gewijzigd is. Zoals bij dat verjaardagsspelletje: en paar zinnen in 's buurmans oor fluisteren, die deze fluisterend doorgeeft, tot het verhaal de kring rond is en vergeleken kan worden met de oorspronkelijke paar zinnen. Grote pret vanwege de veranderingen, die het onderging!

Nu, zo is het met overlevering niet. Een volk met barden (heldenzangers, die aan hoven en in dorpsherbergen optraden, bij feesten en begrafenissen) zo'n volk kent de geschiedenissen, controleert de vertellers. Wie bij de Hooglanders bijvoorbeeld een ceildh meemaakt weet, hoe allen volkomen betrokken zijn bij de vertellingen en dat de verteller zich geen varianten kan veroorloven.

De Keltische barden bezongen algemeen bekende feiten, onverschillig of die honderd of vijftienhonderd jaar geleden geschieden. De stonehenge, grotske steenpartijen in Zuid-Engeland, heten 1800 jaar vC te zijn opgericht; maar hun oorsprong en betekenis is onder de Kelten nog bekend. De invallen der Noormannen, de heldendaden van Wallace, de rol van de bard Ossian, de Franse afkomst van Robert de Bruce, de boodschap van de Ierse zendeling Columba, de Ierse afkomst van alle Schotten, het vroegere Europa-van-de-Kelten en de herkomst van de Scutoi — ze leven hier allemaal. Daarom kunnen we overlevering niet gelijk stellen met verjaardagsspelletjes. Bij elke weergave moeten de harde feiten dezelfde blijven, of de verteller wordt weggefloten.

Voor de oorlog leefde er in Nunspeet een volksverhaal over een zekere Buntman, die een marskramer zou hebben beroofd en gedood en die daar-

om buiten Nunspeet zou zijn opgehangen. Men zei erbij: die het het laatst verteld heeft leeft nog — maar men geloofde toch het verhaal, dat elk zomerseizoen in een toeristenfolder werd afgedrukt. Op de kaart van Nunspeet stond trouwens de Buntmansberg aangegeven, ook wel als „Brandende Berg” — het was waar nu de industriebuurt is. Buntman zou namelijk zijn onschuld hebben bezworen met: ik mag eeuwig branden als ik schuldig ben. Nu, bij een mooie zonsondergang stond de Westelijke hemel in gouden gloed en de mensen aan de Zoom riepen: de barg brandt, Buntmans' barg brandt!

—o—

De historicus H. van Heerde kende dit verhaal. Hij vroeg zich, bij het schrijven van zijn studie over Nunspeet's geschiedenis, vaak af of het verhaal vermeldenswaardige geschiedenis kon bevatten — dan wel een stukje Veluws bijgeloof inhield. Tot hij, studerende op de diaconale kasboeken van vroeger eeuwen, een post tegenkwam ten behoeve van de kinderen Buntmans, „die van koude en honger schier omkwamen”. Het was een post uit 1680 en Van Heerde ging denken: stel dat het verhaal over Buntmans historisch is, dat zijn kinderen na zijn terechtstelling in nood zijn gekomen en door de diaconie geholpen — hoe vind ik dan de rest? Zijn adviseur in het Arnhems archief zei: een speld in een hooiberg, kruip de vonnissen in de Sententiënboeken maar door! Het was een stel lijvige leggers en Van Heerde nam de eerste aarzelend ter hand. Waar het boek openviel, viel ook zijn oog op Buntman. Hij had een draad in handen van een jaren slepend proces, dat inderdaad in 1675 was begonnen met een misdaad en in 1680 eindigde met een terechtstelling. Het verhaal had diverse wijzigingen ondergaan — maar de historiciteit stond vast en is correct neergelegd in zijn boek „Onder de Clockenslag van Nunspeet”.

—o—

Waarom dit verhaal? Om een illustratie te geven bij wat we zeiden: een volksverhaal, een overlevering, ontstaat niet zonder goede grond van waarheid. Wat de eeuwen overleeft heeft een begin gehad. En die waarheid kan in de loop van jaren, eeuwen, variëren — *de hoofdzaak van de overlevering blijft dezelfde*. Overal, waar een volk verbonden met zijn voorvaderen leeft, blijft de volks geschiedenis zuinig bewaard. We doen er goed aan dit te bedenken, wanneer we met de wonderlijke legende van Zuid-Engeland te maken krijgen.

Trouwens: wat doen we met de diverse zondvloed-verhalen die bij diverse volken ter wereld bewaard bleven? We zijn er blij mee en gebruiken ze als overbodige bewijzen van de historiciteit van Noach en zijn wereld.

Vervolg van pagina 359

NAAR EEN EENHEID WAAR JE STIL VAN WORDT...

(zie Statenvert.; de vert. NBG heeft weer de tweede keer 'dat') en dat geeft bij de gebruikelijke opvatting van 'heerlijkheid' wel problemen. Immers, dan is moeilijk te verklaren, waarom Jezus bidt: „opdat zij één zijn, gelijk Wij één zijn”. En bovendien lijkt dan vers 23 louter een herhaling van vs. 21 (zie prof. Grosheide: „Vs. 23 begint met belijdenissen en herhalen”), terwijl, als men denkt bij 'heerlijkheid' aan het geven van de Geest, volkomen duidelijk is, waarom Jezus na „gelijk Wij” thans een andere volgorde kiest dan in vs. 21. Hij begint bij: „Ik in hen”, wat toch wel betekent: door de Geest. Zoals terecht velen 14 : 18: „Ik kom tot u” uitleggen als: door het zenden van de Geest. Vergelijk ook 16 : 16-24.

„En Gij in Mij”. In en met Jezus zal ook de Vader in de gelovigen wonen, vgl. 14 : 23: „(als iemand Mijn woord bewaart) zal Mijn Vader hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen”, waar prof. Grosheide opmerkt: „Niet alleen Jezus zal komen, ook de Vader, het verband leert, dat dit een komen is in de Heilige Geest(!), die de Geest des Vaders en des Zoons is”. Geen wonder dat het doel

hiervan is, in volkomener vorm dan in vs. 21: „opdat zij volmaakt tot één zijn”. En dat ook het derde opdat eindigt met de uitbreiding, vergeleken met vs. 21: „opdat de wereld erkenne... dat Gij hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt”.

Hierbij sluit dan vs. 24 zich geheel aan, ook daarin dat nu 'heerlijkheid' een andere betekenis heeft dan in vs. 22. Hier spreekt Jezus, bij de afsluiting van zijn gebed, over de heerlijkheid die Hij als loon op zijn Middelaarswerk ontvangen zal, waarom Hij aan het begin van zijn gebed heeft gevraagd. Zie daarvoor de parallel „eer de wereld was” (5) — „vóór de grondlegging der wereld” (24). En verder: Jezus heeft om zijn werk te volbrengen van de Vader heerlijkheid gekregen en die heerlijkheid heeft Jezus aan de gelovigen gegeven om dat werk voort te zetten (22). Maar na het volbrengen van zijn werk heeft de Vader aan Jezus grotere heerlijkheid gegeven, want „Gij hebt Mij liefgehad” (24). En zoals vs. 23 leerde: „dat Gij hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt”, zo vraagt Jezus nu ook, dat de gelovigen straks zijn heerlijkheid mogen aanschouwen en daarin ook zelf tot grotere heerlijkheid komen.

Ook in de laatste verzen denkt Jezus aan het bekend maken van Gods naam in de wereld. Hij zelf heeft dat gedaan, maar „de wereld kent U niet”, anderzijds echter „dezen weten, dat Gij Mij gezonden hebt” (25). En opnieuw doelt

Jezus op het werk van de Heilige Geest: „Ik heb hun uw naam bekend gemaakt en Ik zal hem bekend maken” (26). Had Jezus hun niet beloofd, dat de Heilige Geest hun „de weg zal wijzen tot de volle waarheid” (16 : 13)? Daarbij mogen we opnieuw bedenken, dat we die waarheid niet beperken tot de leer (zie slot artikel 3).

In onderscheiding van de verzen 21 en 23 spreekt Jezus nu niet meer van een doel met betrekking tot de wereld, maar Hij besluit zijn gebed met te vermelden de zegenrijke werking van de Geest voor de gelovigen: „opdat de liefde, waarmede Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij en Ik in hen”. U ziet, met welk een liefderijke zorg Jezus de zijnen na zijn heengaan tot de Vader blijft begeleiden. Hij schenkt ons zijn Geest, Hij beoogt daarmee dat de liefde van de Vader in ons blijft en ook — zijn laatste woorden in het gebed — Hij in ons. Zo zijn we volkomen veilig onder de hoede van de Drieëne God.

Naar een eenheid... waar je stil van wordt

Na de uitvoerige uitleg behoeft het opschrift boven de artikelenreeks slechts weinig toelichting. Nu we begrepen hebben, wat Jezus bedoelt met „opdat ook zij in Ons zijn” en omgekeerd „Ik in hen en Gij in Mij... de liefde

Evenals de verhalen over een vroegere paradijstoestand, die afgebroken werd door de zondeval van de mensheid.

Er wordt wel gezegd: volksverhalen zijn van minder betekenis dan schriftelijke documentatie. Laat het waar zijn, dat een geschreven historie beter is vastgelegd dan een gesproken overlevering. Maar — waar kwam dan die geschreven historie vandaan? In het algemeen uit de kloosters, waar men kon schrijven. En wat legden die kloosters anders vast dan voorheen mondeling overgeleverde geschiedenis? We kunnen verder gaan: met de eerste Bijbelhoofdstukken. Afgezien van de leiding van Gods Geest moeten we toch stellen, dat de oudste geschiedenissen lange tijd van mond tot mond zijn gegaan, eer de mensheid de schrijfkunst machtig was. Of zou u de menselijke factor met zijn beperkingen willen uitschakelen?

De verhalen van Homerus, die in de 12e eeuw voor Christus spelen, zijn algemeen bekend. Hijzelf leefde waarschijnlijk in de achtste eeuw v.C. Homerus was een der eersten, die overleveringen te boek stelde. Zijn geschriften werden volstrekt niet als historisch betrouwbaar aanvaard — laat staan de voorafgaande overlevering. Totdat — de historicus Schliemann een eeuw geleden aantoonde: dat Homerus werkelijk-gebeurde geschiedenissen beschreef, die wel in details konden verschillen met de historie, maar in de grond juist waren.

—o—

Het is duidelijk dat een geordende geschiedschrijving pas kon beginnen, toen de mens schrijven kon. Maar voor die tijd werd er even goed geschiedenis gemaakt, die mondeling werd doorgegeven. En het vastleggen van de nationale historie betekende stellig iets als spitsroeden-lopen: van alle kanten werd gewaakt tegen historievervalsing. Barden, die de historie kleurden of veranderden, waren oplichters.

Natuurlijk gaat dit slechts op, zo lang een volk ter plaatse blijft wonen. Wordt het verstrooid of door indringers onder de voet gelopen, dan kan een hele beschaving, inclusief het nationaal historisch „archief”, vernietigd worden. Denk maar aan wat de Romeinen deden over de gehele toen bekende wereld.

Maar Groot-Brittannië heeft door zijn geïsoleerde ligging weinig indringers, nagenoeg geen overheersing gekend. De Romeinen hebben jaren lang gepoogd het land te veranderen — ze moesten vertrekken. Napoleon kon niets uitrichten. Hitler heeft zijn plannen moeten prijsgeven. De historie bleef diep geworteld in een volk, dat — door zijn barden — levendig verbonden bleef met zijn voorgelachten. De binnengedrongen Angelen en

Saxen hebben de oorspronkelijke Keltische bevolking bijgedreven in Wales, Cornwall, Ierland en Schotland. Daar hield zij haar karakter en haar overlevering.

Nog een enkel voorbeeld van overlevering, die eeuwen doorstaat. Wanneer men wenste toe te treden tot de orde der Druïden (wij komen er op terug) was een der eisen: dat de kandidaat in rechte lijn afstamde van negen vrije voorvaderen. Het is voor ons al een zware zaak, de namen van onze laatste negen voorvaderen te noemen — laat staan hun omstandigheden. Maar (we hebben er al op gewezen) dat de Leviëten, na de ballingschap, hun afstamming moesten kunnen bewijzen. En dat ging heel wat verder dan negen voorvaderen.

En dan de reeds genoemde Caradoc, koning van Silurië, dat is Zuid-Wales. Hij volgde in 36 n.C. zijn vader Brân op en beiden zijn met hun kinderen in Romeinse gevangenschap geweest. Van deze Caradoc worden in de manuscripten vlot 35 voorvaderen in rechte lijn genoemd, hetgeen zijn geslacht 1080 jaar terugvoert. Doet het u niet even denken aan de 3 x 14 geslachten uit Mattheüs' evangelie?

—o—

De overlevering moet dus gezien worden als een deel, soms een groot deel, van de historieschrijving. Daar komt bij dat de overlevering vaak getoetst kan worden aan andere, gelijktijdige, voorvallen. Stemmen die onafhankelijke bronnen overeen, dan is in het algemeen weinig verweer mogelijk.

De overlevering van Somerset: dat Jozef van Arimathea daar als tinhandelaar kwam en zijn neefje Jezus meebracht, wordt van vele kanten geboekstaafd. Een lange rij van vorsten, helden, priesters en martelaren zijn nabij Jozef's graf te Glastonbury begraven. Deze plaats is herhaaldelijk in koninklijke besluiten met grote eerbied genoemd. De oude naam voor Glastonbury was Avalon. Deze naam komt u nog in Frankrijk tegen — en daarnaast zeven keer in de Verenigde Staten en Australië: het zegt dat landverhuizers aan deze naam waarde hebben gehecht.

Er was overigens nog een reden voor de jonge Jezus, om hier een tijd van afzondering door te brengen, zoals de overlevering zegt. Dezelfde reden, die Jozef van A. ertoe bracht, hier het evangelie te verkondigen. Glastonbury was namelijk een centrum van de Druiden-religie. En deze religie had merkwaardige punten van overeenstemming met de Joodse leer en de wetten van Mozes. Hier lagen velden, wit om te oogsten. Er waren „schapen van een andere stal” dan Palestina.

van de Vader in hen en Ik in hen”, moeten we dan van zulk een eenheid niet stil worden? Wat wordt hier over geheel andere zaken gesproken dan waarover wij in alle contacten, vergaderingen en congressen bezig zijn, om tot eenheid tussen kerken te komen!

Ja, tot eenheid te komen, één te worden. Maar Jezus bidt „opdat zij één zijn”. Ligt ook daarin een aanwijzing, dat wij het vraagstuk van de kerkelijke eenheid op een verkeerde wijze benaderen? Het lijkt van wel. Want in het algemeen wordt over die „geboden eenheid” gehandeld en beslist op vergaderingen van ambtsdragers. Hetzij in classes en synoden, hetzij in contactvergaderingen en congressen. En daarna moet dan het kerkvolk op de hoogte worden gebracht en er op voorbereid, opdat de gelovigen één worden.

Nu hebt u natuurlijk een vraag aan mij. Het opschrift begint nl. met de woorden: *Naar een eenheid*. Daarin ligt toch ook een *worden*? Mijn antwoord is: oorspronkelijk stond er als ondertitel: Schriftstudie over Johannes 17 en Efeze 4. Maar de behandeling over Efeze 4 moest vanwege de lengte (voorlopig?) vervallen. En ik heb dan ook enkele malen overwogen nu ook het voorzetsel 'naar' door te halen. Uiteindelijk heb ik besloten dit niet te doen. Om de volgende redenen.

Ook van het één zijn geldt, dat wij in wat God ons belooft, hebben wat we nog niet hebben. In Efeze 4 : 3 vermaant Paulus de gelovigen „de

eenheid des Geestes te *bewaren*”. Die eenheid is dus gegeven, maar de gelovigen moeten zich laten regeren door de Heilige Geest, „opdat zij volmaakt zijn tot één” (Joh. 17 : 23). In zoverre kan men spreken van „Naar een eenheid”. Bovendien spreekt Efeze 4 ook van een „groeien” van de gelovigen „in elk opzicht naar Hem toe, die het hoofd is, Christus. En aan Hem ontleent het gehele lichaam... naar de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei des lichaams, om zichzelf op te bouwen in de liefde” (15, 16).

Ik kan dat thans dus niet nader uitwerken. Slechts 2 opmerkingen: 1. Er wordt gesproken van: „naar de kracht die *elk* lid op *zijn* wijze oefent” (vgl. vs. 13: „totdat wij *allen* de eenheid des geloofs bereikt hebben” en 1 Cor. 12 : 12-31). 2. Paulus werkt de gedachte van vs. 16 uit in vermaningen, waarvan de inhoud door een opschrift in de vertaling NBG terecht wordt gekarakteriseerd als: „De nieuwe levenswandel”. Ligt daarin niet de aanwijzing, dat wij, indien wij voortgaan naar deze vermaningen te luisteren en te leven, de eenheid der gelovigen ook gerealiseerd mogen zien, steeds meer?

En wat de eerste opmerking betreft, „elk lid op zijn wijze”, moet dat ons niet voorzichtiger maken alles in één organisatorische vorm onder te brengen? Bij de zending leren we, dat elk volk op zijn wijze, bijv. in liturgie, de Here lofzingt en dient. Maar in ons land willen we vaak alles binnen de landsgrenzen, van de

Schelde tot de Dollart, uniform tot het gebruiken van dezelfde lofzangen verplichten. Waarschijnlijk wijst Paulus ons in Phil. 3 : 15 een betere weg.

In het opschrift sprak ik van een „eenheid waar je stil van wordt”. Ook dit laatste artikel wil ik eindigen met een citaat, dat geheel overeenkomt met het slot van Jezus' gebed en dat door een opschrift in de vertaling NBG wordt gekarakteriseerd als „De overweldigende liefde van Christus”. Ik bedoel Ef. 3 : 16-20, dat Paulus schrijft ter inleiding van zijn behandeling van de eenheid der gemeente: „opdat (de Vader) u geve, naar de rijkdom van zijn heerlijkheid, met kracht gesterkt te worden door zijn Geest in de inwendige mens, opdat Christus door het geloof in uw harten woning make. Geworteld en gegrond in de liefde, zult gij dan, *samen met al de heiligen*, in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en wordt tot alle volheid Gods (d.i. die God werkt)”.

diepte is, en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld

Rektifikatie — In het vierde artikel: „Naar een eenheid...” viel een deel van een zin weg op pag. 352, 2e kol., reg. 12. Men leze: „... een uitwerking is van wat in vs. 4 gezegd wordt: „Ik heb U verheerlijkt op de aarde”. En de zo juist aangehaalde verzen... kunnen ook nu ons van dienst zijn.” In de laatste alinea van de 3e kolom leze men: „...hoe de gelovigen door de Vader en de Zoon bekwaamd worden tot deze taak”. H. M. Mulder

Geloven

God geloven in een wereld die steeds meer van God afdwaalt is niet eenvoudig, ook al zegt de bijbel dat God eenvoudigen wijsheid leert. God geloven in een wereld vol ziekte en ellende, vol narigheid en dood, is niet gemakkelijk. Misschien durven we het niet goed hardop te zeggen dat we het wel eens graag duidelijk zouden merken dat God er is, om zo wat meer houvast, meer zekerheid te hebben. We willen eigenlijk best graag een teken, een teken van hoop. Indien Gij God zijt... De stelling is verkeerd, maar wel erg menselijk. De duivel maakt gebruik van onze twijfels. In de woestijn al zei hij tot de Here Jezus: 'Indien gij Gods zoon zijt...' Indien... In dat woordje ligt een stuk verzoeking, een stuk ongelooft, een stuk uitdaging. Indien gij Gods Zoon zijt... De Here Jezus antwoordt: 'Ga weg achter mij satan...' Hij kijkt er dwars door heen. Hij proeft de bedoeling. Hij doorziet de verzoeking. God houdt rekening met onze menselijke zwakheden. Hij duwt ons niet zo gauw achter Zich weg als wij 'indien' stamelen. De Heiland is ons in alles gelijk geworden zonder daarin zondig te worden. Maar de menselijke zwakheden heeft Hij gekend, de menselijke

Terloops... door P. C. VAN WIJK

vragen heeft Hij gesteld, de menselijke angsten heeft Hij gedragen. Maar Hij is daarbij naar de Vader blijven kijken, op de Vader blijven vertrouwen. Hij zal ook de verwondering hebben gekend, de verwondering van het zien van de Vader. Die verwondering wil God ook aan ons geven, soms zo maar, opeens, als we er maar op letten willen. Ook vandaag nog. Er zijn mensen die voor een zware operatie staan en dan kun je het tot elkaar zeggen:

God is er bij
en neemt jouw zorgen
morgen
tot Zich
en maakt die tot de Zijne
want wie gelooft is nooit alleen.

En dan komt de volgende dag en dan gebeurt het wonder: wat ernstig leek is vrij onschuldig en dan besef je opeens dat Paulus gelijk heeft als hij in Ef. 3 schrijft dat God ons veel mee geven kan, veel meer kan doen dan wat wij

kunnen bidden of beseffen... Dan krijgt je geloven nieuwe inhoud, dan zie je dingen die je vaak zijn ontgaan, dan heb je geen behoefte meer aan een 'indien...' Dan weet je dat geloven is:

Verwerken
dat God sterker
is dan mensen,
menselijke mogelijkheden
zien als
ondergeschikte momenten
bij Gods almacht.

Kracht vinden
in het ervaren
van Gods meewerken
aan mensenwerk,
weten dat
Gods willen en werken
alles overstemt.

Erkennen
dat geloven in God
menselijke kleinheid
rijper maakt,
dat geloven in God
en Zijn grootheid
mensen klein houdt.

Evert van de Poll zal een concluderend en appellerend slotwoord spreken. Alle verdere informatie over begeleidend materiaal, w.o. een speciaal magazine, dat geschikt is voor uitreiking aan alle gemeenteleden en het zgn. busplan is verkrijgbaar bij het secretariaat van de EA te Driebergen, tel. 03438-13693.

Kerstfeest voor iedereen op „De Bron” — Het christelijke conferentieoord „De Bron” houdt met kerst weer een 'open huis' voor mensen uit alle kerken. De interkerkelijke kerstvieringen daar zijn inmiddels een traditie geworden. Kerstmaaltijden, muziek, kerkdiensten en filmvertoningen zijn enkele van de vele programma-onderdelen. „Maar het belangrijkste is toch waarschijnlijk de ongedwongen ontmoeting van mensen uit zoveel verschillende kerkelijke milieus”, zegt directeur Hoekendijk van „De Bron”. In de afgelopen jaren kwamen o.a. veel alleenstaanden en onvolledige gezinnen naar de kerstviering in het conferentieoord aan de Overijsselse Vecht, bij Dalfsen.

Het kerstweekend begint daar op 24 december (17.00 uur) en eindigt op 27 december (09.00 uur). Bekende predikanten zijn uitgenodigd om er het woord te voeren. „Maar we willen ook veel ontspanning, rust en gezelligheid voor de mensen”, zegt de heer Hoekendijk. „Er heerst tijdens de kerstdagen bij ons altijd een heel ongedwongen sfeer. Mensen uit allerlei kerken ontmoeten elkaar. Er komen altijd veel mensen naar toe die thuis geen kerstfeest kunnen of willen vieren. We hebben gemerkt dat er met kerst veel eenzaamheid wordt geleden. Vandaar ons initiatief, enkele jaren geleden. Vorig jaar kwamen er zo ongeveer 280 mensen tezamen voor kerst op „De Bron”. Een open kerstfeest voor iedereen die maar wil. Er zijn al heel wat vriendschappen gesloten tijdens de kerstweekends.”

Voor meer informatie: De Bron, Oude Oever 10, 7722 VE Dalfsen, tel. 05297-218 en 600.

Nieuws uit breder kring

Introductie Theologische Hogeschool te Apeldoorn — Op vrijdagmiddag 28 januari a.s. zal er D.V. een introductiemiddag worden gehouden in het gebouw van de Theologische Hogeschool, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Informatie zal worden gegeven over de theologische studie en de vooropleiding. Aanwezig zullen zijn de hoogleraren, de begeleider voor de studie in de klassieke talen en een aantal studenten. De middag begint om drie uur. Wie belangstelling heeft kan zich opgeven aan bovenstaand adres of telefonisch, 055-213156.

Samensmeden '82 — Driebergen/Rotterdam. Helen en delen: over het hield werk van de Trooster. Dat is het thema waar de jongerenconferentie Samensmeden '82 om draait. De organiserende beweging Youth for Christ houdt Samensmeden '82 van 17-31 december in Rotterdam.

Medewerking verlenen ds D. van Keulen (Geref. pred. te Zeist), ds A. Visser (baptistenpredikant te Amster-

dam), dr J. Vlaardingebroek (Geref. pred. te Rotterdam) en prof. dr B. Goudzwaard. Zij werken in de ochtendprogramma's het thema uit in toespraken over het heel maken van breuken in relatie tot God, en tot medemens, en van breuken door de kerk en in de wereld.

Tijdens de, ook voor belangstellenden toegankelijke, avondsamenkomsten verzorgen ds Niek van Exel, Arnold van Heusden en Johan Vink (directieleden van Youth for Christ) studies over het leven van de apostel Paulus.

Woensdag 29 december zullen alle deelnemers een speciale evangelisatie-actie ondernemen in het centrum van de Maasstad. Verder staan op het programma: muziek, creatieve omgang met het thema (en andere workshops) en de films „Flying High” en „Brother Sun, Sister Moon” (over Fransiscus van Assisi).

Samensmeden '82 vindt plaats in de Bethelkerk, Boergoensevliet 24 te Rotterdam. Aanvang: maandag 27 december omstreeks 19.00 uur.

Informatie: Youth for Christ, Postbus 73, 3970 AB Driebergen, tel. 03438-15744.

C.O.G.G.-Conferentie — Het Contact Orgaan Geref. Gezindte hoopt de jaarlijkse conferentie in 1983 D.V. te houden op woensdag 16 maart in 'De Aker' te Putten.

Drs K. Exalto, herv. pred. te Benthuizen, zal in het Lutherjaar refereren over het onderwerp: De beteke-

nis van Luther voor de Gereformeerde Gezindte.

Men kan zich nu reeds opgeven voor deelname aan deze conferentie bij de secretaris, ds J. H. Velema, Whemelaaan 6, Nunspeet, tel. 03412-1379. De deelnemersprijs is f 20,—, te storten op giro 880514 van de secretaris.

Openingsdag over „Vernieuwing van de Gemeente” — Op 5 febr. 1983 zal in „de Doelen” te Rotterdam de openingsdag voor het jaar 1983 onder het thema „Vernieuwing van de Gemeente” worden gehouden.

Deze dag zal een zeer gevarieerd programma bieden. In de morgenbijeenkomst zullen prof. dr J. P. Versteeg en ds George Brucks het thema inleiden. Daarnaast zullen er diverse keuzeprogramma's zijn. 3 kinderkeren uit Ridderkerk o.l.v. Jennifer v. d. Hoek zullen een muzikale bijdrage leveren.

Deze dag over „geestelijke vernieuwing” en „vernieuwing van de gemeente” is vooral bedoeld voor actieve gemeenteleden en gemeenteliders. De EA wil zoveel mogelijk christenen oproepen om hierover samen na te denken, samen hier voor te bidden en te werken. Daarbij wordt vooral gedacht aan het stimuleren van gemeenschapsbeleving in de plaatselijke gemeenten, het bereiken van de onbereikte groepen in onze samenleving met het evangelie en het daadwerkelijk gestalte geven aan de sociale verantwoordelijkheid van de christelijke gemeenschap.

EH krijgt leerstoel in Leiden — Bij Koninklijk Besluit heeft dezer dagen Hare Majesteit Koningin Beatrix de EH bevoegd verklaard een leerstoel in de missionaire antropolinguïstiek aan de Rijksuniversiteit te Leiden te vestigen. Daardoor wordt het mogelijk om ook binnen de universitaire wereld op basis van de uitgangspunten van de EH een bijdrage te leveren aan de Nederlandse wetenschapsbeoefening. In dit geval zal het daarbij onder andere gaan om de bestudering van vertaalwerk, zoals dat ten dienste van de zending verricht werd en wordt.

Kerk en Zending — Aldus een bekendmaking van de EH, die door de toekenning van deze leerstoel in staat gesteld wordt aan Nederlands oudste universiteit activiteiten te ontplooiën. Dat is niet alleen voor de wetenschap van belang, maar ook voor kerk en zending. Het gaat bij missionaire antropolinguïstiek om de studie van onder andere bijbelvertaalwerk in heden en verleden, zoals verricht bij volken die het schrift tot dan toe niet of nauwelijks kenden. Niet alleen de geschiedenis van dit vertaalwerk is daarbij voorwerp van onderwijs en onderzoek, ook dient aandacht gegeven te worden

aan de theoretische vooronderstellingen, waarmee bij het bijbelvertaalkwerk wordt begonnen.

Curatorium — Zoals de wet op het wetenschappelijk onderwijs voorschrijft, is door het bestuur van de EH een curatorium gevormd, dat de werkzaamheden in het kader van deze leerstoel inhoudelijk zal begeleiden. Prof. dr D. M. Bakker, dr K. F. de Blois en drs M. K. Drost hebben zich bereid verklaard in dit curatorium zitting te nemen. Genoemde curatoren zijn allen betrokken bij de wereld van taal en/of zending. Prof. Bakker is hoogleraar Nederlandse Taalkunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, dr De Blois was betrokken bij bijbelvertaalkwerkzaamheden in Afrika en is thans secretaris Afrika van de Gereformeerde Zendingbond, terwijl drs Drost zendingspredikant namens de Geref. Kerken in Irian Barat was en op dit moment de functie vervult van lector in de missiologie en godsdienstwetenschap aan de Theologische Hogeschool, Broederweg te Kampen.

Begin — Nu de EH bevoegd verklaard is deze bijzondere leerstoel te vestigen, zal met kringen uit de Leidse universitaire wereld overleg gepleegd worden over de nadere invulling van dit onderwijsgebied. Men hoopt in ieder geval dat de onderwijskundige werkzaamheden in verband met deze leerstoel in 1983 kunnen beginnen.

Een nieuwe organisatie — Sinds enkele maanden is opgericht het Landelijk Welzijnsoverleg voor de Gereformeerde Gezindte.

De aanleiding die een dergelijk initiatief noodzakelijk maakte, was het feit dat er verschillende hulpverleningsorganisaties vanuit en voor de geref. gezindte werkzaam zijn. Het ziet er tevens naar uit dat dit aantal eerder zal toenemen dan afnemen. Bovengenoemde organisatie beoogt een ontmoetingsplaats te zijn, waar aangesloten instellingen elkaars werkzaamheden en daardoor de eventuele mogelijkheden tot verwijzing leren kennen.

Daarnaast heeft het tot taak te signaleren waar de activiteiten van de aangesloten instellingen elkaar overlappen en waar in de hulpverlening mogelijk hiaten bestaan die dringend voorziening behoeven.

Tevens zal deze organisatie dienen voor bezinning op de problematiek van het door de aangesloten instellingen te verrichten werk, alsmede op de maatschappelijke en levensbeschouwelijke vraagstukken en ontwikkelingen die op dit werk van invloed zijn.

Wij zijn dankbaar dat dit initiatief van de grond is gekomen al staan we op dit moment nog maar aan het begin.

Tot op heden hebben de volgende organisaties zich als lid aangemeld: Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn te Utrecht; Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlandse Gereformeerde Kerken te De Bilt; Vereniging ter Bescherming van het Ongeboren Kind te Amersfoort; Stichting Centraal Orgaan op Gereformeerde Grondslag voor levens- en gezinsvragen te Schiedam; Stichting Hulpverlening aan Jongeren, uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten „De Vluchtheuvel” te Nunspeet;

Hervormde Bond voor Inwendige

Zending op gereformeerde grondslag te Amersfoort.

Een aantal organisaties zal voorlopig als waarnemer de activiteiten meemaken.

Het bestuur bestaat uit W. Huizer, voorzitter; mevr. mr M. P. v. d. Schaaf, secretaresse en mevr. D. G. Bügel.

Omdat het bestuur over deze ontwikkelingen dankbaar gestemd is, willen wij de oprichting ervan in een openbare vergadering nader toelichten. Deze vergadering is bedoeld voor al degenen die als bestuurslid of medewerker verbonden zijn aan de betrokken instellingen. Daarnaast nodigen wij allen hartelijk uit die in een of ander verband zich bezighouden met hulpverleningswerk van en voor de geref. gezindte. Wij denken daarbij ook aan de ambtsdragers.

Genoemde vergadering wordt gehouden op D.V. vrijdag 10 december '82 van 16.00 tot 19.30 uur in Jeugdhuis „De Stuw”, Donaudreef 21, 3561 EL Utrecht.

Ir. J. v. d. Graaf, alg. secr. van het hoofdbestuur van de geref. bond in de Ned. Herv. Kerk is bereid gevonden te refereren over het hoe en waarom van samenwerking binnen de geref. gezindte op het terrein van de hulpverlening.

Belangstellenden dienen zich vóór 3 dec. a.s. schriftelijk of telefonisch tussen 8.00 en 16.30 uur op te geven bij het secretariaat: Donaudreef 21, 3561 EL Utrecht, tel. 030-612511.

Voor een broodmaaltijd wordt gezorgd.

STRAKS STUDEREN?

DENK DAN EERST AAN DE EVANGELISCHE HOGESCHOOL!

Als je in de examenklas van de middelbare school zit, dan hebben wij een vraag aan jou. Weet je al wat je volgend jaar gaat doen, als je — hopelijk — geslaagd bent? Juist in deze maanden moet je daarover een beslissing nemen.

Universiteit/HBO

Als je van plan bent een studie aan een universiteit of HBO-instelling te gaan beginnen, zul je waarschijnlijk geconfronteerd worden met wetenschapsbeoefening, waarbij niet of nauwelijks rekening gehouden wordt met Gods Woord. En als je daar als christen komt, dan worden er allerlei wetenschappelijke „bewijzen” aangevoerd om je duidelijk te maken dat wat er in de Bijbel staat, bijvoorbeeld over de schepping, niet waar kan zijn. En er zijn nogal wat studenten geweest, van huis uit gelovigen, die in de ban raakten van ongelooftheorieën en hun geloof kwijt raakten.

De Evangelische Hogeschool biedt een éénjarige opleiding, die aanstaande

studenten voorbereidt op een universitaire of HBO-studie. Zij wil jonge mensen wapenen met bijbelse uitgangspunten tegen wat door soms half-christelijke, soms heidense zijde in het onderwijs wordt binnengedragen. Eén van de dingen die de EH in dat ene jaar doet, is proberen de relatie te leggen tussen Bijbel en wetenschap. Daarnaast wordt veel aandacht geschonken aan praktische vorming o.a. studievastheid. Ook kun je drie tot vijf keuzevakken kiezen. Die vakken sluiten speciaal aan op de richting die je na de EH wilt gaan volgen of waar je belangstelling voor hebt. Een paar van die keuzevakken zijn geneeskunde, sociologie, pedagogiek en psychologie.

Journalistiek

Misschien erger jij je ook aan wat je via kranten, tijdschriften, radio en televisie wordt voorgeschoteld. Niets is meer heilig, alles kan en mag. Journalisten voor wie de Bijbel de maatstaf is, zijn er veel te weinig. Daarom is er nu ook een Evangelische School voor Journalistiek verbonden aan de EH. Een driejarige opleiding, erkend door de overheid, maar niet gesubsidieerd. Deze school leidt jonge mensen op die op het terrein van de massacommunicatie hun gaven en krachten willen besteden in de dienst van God.

Lerarenopleiding

Ook is de EH begonnen met een vierjarige lerarenopleiding. Deze opleiding is vooral bedoeld voor a.s. leraren maatschappijleer. Je weet misschien wel dat dit vak vaak een sleutelpositie inneemt op school: er zijn heel wat leraren, die met behulp van discussietechnieken e.d. kans zien veel jongelui „om te turnen” in de door hen gewenste, meestal links-progressieve, richting. Dit vak wordt gecombineerd met een MO-studie geschiedenis of economie. De EH wil vakbekwame leraren afleveren, die van harte de bijbelse grondslag onderschrijven.

Meer weten?

Op 8 januari hopen wij in het EH-gebouw, Grote Haag 23, Amersfoort, een eerste kennismakingsdag te houden voor aanstaande EH-studenten en voor diegenen die nog niet weten wat en waar ze willen gaan studeren. Aanvang: 10.00 uur. De studiegids is gratis verkrijgbaar. Telefoon 033-621731 of EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort.

De bespreking van „Balans tussen ideaal en werkelijkheid” van drs A. Kamsteeg in het nummer van 26 november (pag. 355-6) was van de hand van mr dr J. Meulink.

Kerknieuws

Beroepen te Culemborg: broeder P. Kool.

Eindhoven — Adreswijziging scribaat: m.i.v. heden: H. J. Jansens, Mozartlaan 20, 5583 XP Waalre, tel. 04904-4499.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Zoekt U een levenspartner?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

MOLENBELTERWEG 28 — 7451 JB HOLTEN

TEL. 05483 - 3277 - b.g.g. 05498 - 59160

„Die Erde bin ich müde
Zum Himmel will ich hin
Wo ich in Ruh und Frieden
Bei meinem Heiland bin.”

In Jezus ontslapen onze lieve moeder, schoonmoeder en grootmoeder

Katharina Theresia Groen

geboren Höner

sedert 1970 weduwe van Pieter Groen

Geboren:
Obermending (Duitsland)
22-2-1901

Overleden:
Rotterdam
23-11-1982

Bloemendaal: H. TOLLENAAR-GROEN
P. W. TOLLENAAR
Tanneke en Frans
Pieter-Wim
Inez
Annemarie

Berkel en Rodenrijs: J. GROEN
H. J. GROEN-HENDRIKS
Pieter
Arjan
Karel
Jorine
Mauritz-Jan

De Meern: A. M. VAN OORD-GROEN
J. G. VAN OORD
Rijchart
Pieter
Karien
Govert-Jan
Polianne
David
Olivier
Christiaan

Dieren: M. TIELEMAN-GROEN
T. M. TIELEMAN
Andries
Maarten-Pieter
Arnoud

Correspondentie-adres: Iepenlaan 80, 2061 GM Bloemendaal.

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

GLJC VERKENNING

Verkenning verschijnt maandelijks, behalve in juli en augustus, vol met bijbelstudies, informatie over christenen en christelijke organisaties in binnen- en buitenland, muziek, aktualiteiten, verenigingsnieuws, gedichten, verhalen, informatie over (nieuwe) boeken, mededelingen over en verslagen van GLJC-activiteiten, enz.

Voor niet meer dan f 17,50 per jaar ben je abonnee. Geef je op, of vraag een proefnummer aan:

Jenneke de Jonge-Koolstra
Seringestraat 16,
2404 ER Alphen aan den Rijn,
Tel.: 01720-93474

Informatie over Verkenning:
Guido Snee, redactie-secr.
Tel.: 075-15791

Als U een camping zoekt,
waar U als christen Uwzelf
kunt zijn,
kom dan met Uw gezin
of groep naar

**Evangelische Camping
„t BELOOFDE LAND”.**

Reserveringen vanaf 3 jan. 1983.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429 - 2942.

~~~~~

**PLAATS
UW
FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

~~~~~

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Straks studeren?

Kies voor de Evangelische Hogeschool

1 PROPAEDEUTISCH JAAR

Een éénjarige opleiding om a.s. studenten geestelijk toe te rusten, zowel praktisch als theoretisch, voor verdere studie in het hoger onderwijs.

2 SCHOOL VOOR JOURNALISTIEK

Een driejarige opleiding met als doel de studenten voor te bereiden op de uitoefening van een beroep op het brede terrein van de massacommunicatie. Deze school is met ingang van 1 augustus '82 door het Ministerie van Onderwijs erkend.

3 LERARENOPLEIDING

Een vierjarige MO-opleiding geschiedenis of economie, gecombineerd met een opleiding maatschappijleer ten behoeve van het middelbaar onderwijs.

Graag ontvang ik vrijblijvend informatie betreffende

☐ 1 PROPAEDEUTISCH JAAR
☐ 2 SCHOOL VOOR JOURNALISTIEK
☐ 3 LERARENOPLEIDING

BON
Evangelische Hogeschool
Antwoordnummer 151
3800 WB Amersfoort
(postzegel is niet nodig)

Naam: _____
Adres: _____
Postcode/Plaats: _____

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106 — 1011 NA Amsterdam — Tel. 020-236612

VERSCHENEN

NIEUWE BIJBELSTUDIES

C. P. Plooy

BRIEF VAN PETRUS

Paas- en doopbrief aan de lijdende kerk

72 pagina's f 8,90

M. R. van den Berg

DE BRIEF

AAN DE FILIPPENZEN

Leven uit de gezindheid van Christus

112 pagina's f 13,75

NIEUWE ONTSPANNINGSLECTUUR

Riekus de Mooij

BREEKBAAR ALS GLAS

Centraal in deze boeiende roman staat dominee Jac Goedthart, in zijn strijd om z'n huwelijk te redden en zijn gezin te bewaren bij het Woord. Zijn zoon Gerald raakt in ernstige moeilijkheden als hij de klap van een verboden verlovings niet weet op te vangen.

Jac en Gerald gaan door een dal van diepe duisternis.

Dan breekt voor hen, anders dan we zouden verwachten, het Licht door. Tot de laatste regels houdt deze roman uw aandacht gevangen. Een levensecht boek, met perspectief.

206 pagina's, gebonden f 24,50
paperback f 19,90

Alie M. Pronk-Oudshoorn / Inge Helmig-Mosel

TOT EER VAN ZIJN NAAM

Lange tijd werkte Inge Mosel in Zuidelijk Afrika. Ze was in dienst van de NG Kerkzending. Haar meest treffende belevenissen bij de verbreiding van het evangelie zijn in dit boek bijeengebracht.

De verhalen zijn geïllustreerd met foto's die Inge Mosel destijds zelf maakte, en met prachtige linoleumsneden van een Afrikaanse kunstenaar.

Het boek is niet alleen aantrekkelijk voor volwassenen, maar ook voor kinderen (vanaf ca. 10 jaar).

100 pagina's, gebonden f 14,90
paperback f 11,75

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Ook te bestellen bij de uitgever, schriftelijk (Valkenburgerstraat 106, 1011 NA Amsterdam) en telefonisch (020-236612).

**ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN
OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN!!!**

Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „FILIPPUS”

... en hij - Filippus - predikte hem Jezus (Hand. 8 : 35)

WINTERWERK IN DE KERK

De ideale tijd voor een dia-avond over het evangelisatiewerk op gereformeerde grondslag in België, voor uw wijk, gemeente of verenigings-avond. Neemt eens vrijblijvend contact op met onze secretaris: de heer R. L. Lichtert, Kruissherenstraat 10, 3078 GT Rotterdam. Tel. 010-826798. Giro 280.717 van de Rabobank te Leerdam, onder vermelding: „Evang. Ver. FILIPPUS”, Rek.nr. 35.84.33.924.